

До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ ДФ 49.106.2024
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова
65000, м. Одеса, вул. Дворянська, 2

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **Соколовського Віктора Анатолійовича**
*«Рекреаційно-туристський потенціал як умова формування
рекреаційного комплексу Середнього Придніпров'я»,*
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 106 «Географія»
з галузі знань 10 «Природничі науки»

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Рекреаційно-туристське господарство традиційно є важливим джерелом надходжень до державного бюджету України та відіграє суттєву роль в розвитку багатьох регіонів, а природно-ресурсний та рекреаційно-туристський потенціал виступають ключовими елементами формування цієї галузі.

Важливо відзначити, що більшість сучасних географічних досліджень спрямованих на вивчення рекреаційно-туристського потенціалу стосуються лише провідних рекреаційних регіонів та спрямовані переважно на оцінку потенціалу і районування саме таких територій, в той же час, велика частка територій без яскраво вираженої рекреаційної спеціалізації не отримує належної уваги. Крім того, актуальним аспектом дослідження рекреаційно-туристського господарства, що подекуди залишається поза увагою, є його територіальна організація.

В цьому контексті актуальним виступає суспільно-географічне дослідження рекреаційного потенціалу як умови формування рекреаційного комплексу Середнього Придніпров'я.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно до плану і тематики науково-дослідної роботи кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОНУ імені І.І. Мечникова, зокрема теми «Особливості формування регіональних рекреаційних комплексів в Українському Причорномор'ї» (номер державної реєстрації НДР 0121U113483) і на кафедрах менеджменту, економіки та туризму, туризму та авіаційних перевезень і професійно-прикладної фізичної підготовки та туризму факультету менеджменту Льотної академії Національного авіаційного університету, а саме в темах: «Підвищення туристської привабливості регіону на основі створення туристсько-рекреаційного кластеру» (номер державної реєстрації НДР 0117U000787), «Оцінка ресурсно-туристського потенціалу Середнього Придніпров'я з метою створення регіонального інноваційного туристського продукту» (номер державної реєстрації НДР 0121U107442), «Івент-туризм як стратегічний напрям регіонального розвитку» (номер державної реєстрації НДР 0121U108177).

Наукова новизна отриманих результатів.

Автором під час виконання дослідження отримані такі наукові результати:

вперше: проведено комплексну суспільно-географічну оцінку рекреаційно-туристського потенціалу Середнього Придніпров'я, що дозволило визначити перспективи розвитку регіонального рекреаційного комплексу (с. 69-106); розроблено тематичні картосхеми, що відображають кількісні та якісні параметри рекреаційних ресурсів досліджуваного регіону, а також відображають територіальні відмінності їх типології та запасів (с. 80, 84, 91, 114); обґрунтовано межі території Середнього Придніпров'я як рекреаційного регіону України, на підставі аналізу територіальної організації

регіонального рекреаційного комплексу та комплексу районоутворюючих факторів;

удосконалено: оцінку чинників та передумов формування регіонального рекреаційного комплексу (с. 47-48, 60-67); класифікацію рекреаційних ресурсів як основи рекреаційного потенціалу регіону за рахунок ранжування генетичних та функціональних критеріїв класифікації (с. 37-45);

набули подальшого розвитку: понятійно-термінологічний апарат дослідження регіональних рекреаційних комплексів (за рахунок авторських визначень понять «рекреаційні ресурси» (с. 34), «регіональний рекреаційний комплекс» (с. 48), «рекреаційно-туристський потенціал» (с. 33)); окремі методичні підходи до визначення сумарного рейтингу туристської привабливості території (с. 32-33); аналіз просторового розміщення рекреаційних ресурсів та закладів, що їх експлуатують на території Середнього Придніпров'я (підрозділи 2.3 та 3.1); характеристика об'єктів і форм територіальної організації рекреаційного комплексу регіону (підрозділи 1.3 та 3.1).

Практичне значення отриманих результатів.

Результати проведеного автором дослідження дали можливість оцінити рекреаційно-туристський потенціал Середнього Придніпров'я, а також визначити заходи, спрямовані на формування туристсько привабливого рекреаційного комплексу регіону.

Матеріали дисертації впроваджені в навчальний процес кафедри економічної та соціальної географії і туризму ОНУ імені І.І. Мечникова використовувались при читанні окремих лекцій та семінарських занять з курсу «Рекреаційні комплекси світу», а також кафедр туризму та авіаційних перевезень, аварійно-рятувальної, професійно-прикладної фізичної підготовки та туризму, менеджменту авіаційної діяльності факультету менеджменту Національного авіаційного університету, зокрема в курси «Географія туризму», «Рекреаційна географія з основами рекреалогії», «Географія культури і релігій», «Економіко-соціальна складова географії

туризму», «Рекреаційно-туристичні комплекси», «Технологія спеціалізованих видів туризму», «Туристичне краєзнавство». Також окремі результати роботи використовуються у навчально-виховному процесі КЗ «Кіровоградський обласний центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді».

Матеріали дисертаційного дослідження були використані в практичній діяльності туристичних підприємств ТОВ «ВОТУР» та ПП «ТА «Мелодія-ТУР», з розробки екскурсійно-туристичних програм в межах Середнього Придніпров'я.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Соколовським В. А. проаналізовано й систематизовано значний обсяг необхідної наукової, навчально-методичної, спеціалізованої та іншої літератури з досліджуваної проблематики; обґрунтовано теоретичну та методичну базу дослідження; зібрано й узагальнено емпіричний матеріал; розроблено практичні рекомендації тощо. Отримані результати є науково обґрунтованими і достовірними. Одержані результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях. Висновки дисертанта є самостійними та переконливими, вони мають конкретне науково-практичне значення.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність, характеристика основних положень роботи

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, що структурно складається із анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій автора, в яких опубліковані результати дослідження, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (180 найменувань) і 7 додатків.

Автором у першому розділі проаналізовано геосистемний, компонентний, комплексний, функціональний та господарський підходи до

визначення сутності рекреаційних ресурсів, їх основні характеристики та властивості рекреаційних ресурсів; досліджено структуру, особливості формування та функціонування РРК (регіональних рекреаційних комплексів); обґрунтовано методологічні принципи дослідження та визначено основні підходи до аналізу територіальної організації РРК.

За результатами досліджень рекреаційно-туристського потенціалу, у другому розділі, автором визначено, що Середнє Придніпров'я знаходиться серед регіонів України з середнім рекреаційним потенціалом, він представлений природно-рекреаційними ресурсами, зокрема: кліматичними, гідрологічними, бальнеологічними флористичними, фауністичними, ландшафтними та іншими, значною кількістю природно-антропогенних ресурсів (трохи більше 9% від загальної кількості по Україні), численними архітектурними пам'ятками різних часів, історико-культурними осередками, музеями, а також подієвими і біосоціальними ресурсами. Досить детально проаналізовано також соціально-економічні ресурси, особливо складові матеріально-технічної бази рекреаційного комплексу.

Третій розділ присвячено дослідженню просторової структури рекреаційного комплексу, визначенню проблем та перспектив його розвитку. Автору вдалось виявити проблеми подальшого розвитку, зокрема нерівномірного розподілу усіх складових потенціалу; високого рівень концентрації рекреаційних закладів в межах найбільших міст, негативний в туристичному плані імідж території тощо. За результатами досліджень рекреаційно-туристського потенціалу регіону автором розроблено схему рекреаційного районування та запропоновано заходи щодо оптимізації просторової організації, функціональної та управлінської структури господарства з застосуванням кластерної моделі організації рекреаційного господарства Середнього Придніпров'я

Загальні висновки, що відображають і узагальнюють результати дослідження представлено на 5 сторінках.

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення, а також оформленням відповідає вимогам МОН України та освітньо-наукової програми.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих автором працях

Основні положення опубліковані автором у 58 наукових праць, з яких 2 статті у виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази Scopus; 5 статей – в наукових фахових виданнях України; 1 стаття – у міжнародному науковому виданні країн ЄС; 6 розділів і підрозділів у монографіях і колективних монографіях та 44 – у матеріалах конференцій та семінарів.

Автор зробив вагомий внесок як у теоретичну, так і в практичну площину досліджень теоретико-методологічних і прикладних засад суспільно- географічного дослідження рекреаційно-туристського потенціалу та територіальної організації регіональних рекреаційних комплексів.

Зауваження до змісту та оформлення роботи

Результати наукового дослідження Віктора Соколовського дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мети досягнуто, а сукупність отриманих наукових положень і висновків має важливе значення для вивчення особливостей формування регіонального рекреаційного комплексу Середнього Придніпров'я. Проте, вважаю за необхідне висловити певні зауваження і побажання, що виникли у процесі рецензування дисертації.

1) В дисертаційному дослідженні (підрозділ 1.1) використане поняття «ресурсно рекреаційний потенціал». Не зовсім зрозуміло необхідність введення цього терміну, якщо широко вживаним є термін «туристично-рекреаційний потенціал», який вміщує в себе і сукупність всіх умов і ресурсів для організації рекреаційної діяльності на певній території. Тим більше, крім 1.1. це поняття автором не застосовується в роботі;

2) В дисертаційному дослідженні (підрозділ 1.2, с. 56) автор наголошує, що для економічної оцінки рекреаційних ресурсів використовуються

методики, які визначають продуктивність рекреаційних ресурсів, але не аналізує подібних методик, обмежившись посиланням на авторів, що їх розробляли;

3) У підрозділі 2.3 автор рекомендує для визначення атрактивності суспільно-історичних ресурсів схему бальної оцінки (табл. 2.4), але далі у власному дослідженні її не використовує, а користується вербальною оцінкою рекреаційно-туристичного потенціалу;

4) Незрозуміло, яким чином схема (рис. 3.10) дозволяє визначити обсяг рекреаційного навантаження, на яку автор посилається вказуючи, що: «Схема районування дозволяє визначити обсяг рекреаційного навантаження на різні території та, відповідно, оптимально вирішувати питання раціонального використання рекреаційних ресурсів з урахуванням їх відтворення та охорони»;

5) Зауваження технічного характеру: в роботі зустрічаються деякі граматичні та стилістичні помилки; на с.119 в тексті відсутнє посилання на рис 3.5; на с.131 табл. 3.4 вказано Джерело: [узагальнено автором] без посилань на джерела – напевно розроблено автором (?) або слід сформулювати посилання.

Наведені вище побажання та зауваження значною мірою є дискусійними, відтак не суттєво впливають на загальний позитивний висновок щодо якості виконання дисертаційної роботи Соколовського В.А.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації

Дисертаційна робота була перевірена автоматизованим сервісом пошуку плагіату Unicheck. За результатами перевірки дисертація Соколовського Віктора Анатолійовича визнана оригінальною роботою, яка не містить елементів академічного плагіату.

Загальний висновок

Дисертація Соколовського Віктора Анатолійовича на тему «Рекреаційно-туристський потенціал як умова формування рекреаційного

комплексу Середнього Придніпров'я» за своїм науковим рівнем, новизною отриманих результатів, теоретичним та практичним значенням, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Аналіз дисертаційної роботи, анотації і опублікованих праць за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що вона відповідає галузі знань 10 «Природничі науки» за спеціальністю 106 «Географія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами та доповненнями), пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами та доповненнями). Оформлення дисертації відповідає вимогам, які ставляться до такого виду робіт.

Рецензент:

Кандидат географічних наук, доцент,
кафедри економічної
та соціальної географії і туризму
ОНУ ім. І. І. Мечникова

Антоніна ШАШЕРО

Підпис кандидата географічних наук, доцента,
доцента кафедри економічної
та соціальної географії і туризму
ОНУ ім. І. І. Мечникова
Шашеро А.М.

Вчений секретар
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Світлана КУРАНДО